

VOORSPEL

ONDER DE
PECANNOTENBOOM

December 1958

LATER zal een dochter het geluid missen van haar moeder die haar naam roept.

Je kunt haar hier niet van overtuigen als ze nog jong is. Niet zolang die stem overal om haar heen te horen is. Ze hoort haar moeder haar naam keer op keer roepen, als bevel om op te letten of smeekbede haar waarde te kennen, een zucht van moederliefde of een waarschuwing om voorzichtig te zijn.

Ze begrijpt op die momenten niet wat ze er op een dag voor over zal hebben om die stem weer te horen.

‘Tenie.’

Ik was vier jaar oud en leefde in een droom. Het soort droom waarin alle sterretjes die mijn mama op mijn zondagse jurk had genaaid, echte diamanten werden die je kon plukken en aan je beste vriendinnetjes kon uitdelen. Of een waarin we ontdekten dat het attractiepark Pleasure Pier aan Galveston Beach gratis ritjes aanbood met alle priklimonade van vijf cent die we maar op konden. Zo’n soort droom dus. En nu riep mijn mama dat ik thuis moest komen, net nu het leuk begon te worden.

‘Teenie!’ Ze riep mijn naam nu luider, het creoolse accent van mijn moeders jeugd gladgestreken maar nog altijd hoorbaar. Agnes Derouen Buyince had haar zachte stem geboend tot een aangename glans verschenen was op weg naar de zesde klas, verder ging de school niet voor een Zwart meisje dat opgroeide in Louisiana.

Nog vóór ik mijn ogen opendeed was het eerste wat ik voelde dat het warm was in ons huis. In Galveston – nou ja, in elk arm huis – werd in de winter als je naar bed ging alle verwarming uitgedaan. Oude huizen als het onze hadden geen centrale verwarming, alleen een kachel. Zelfs

hier, op dit eiland in de Golf van Mexico voor de kust van Texas, kon het 's nachts ook weleens vriezen.

Een warm huis 's morgens betekende dat mijn mama zich goed voelde. Vanaf het moment dat ze mij kreeg, de laatste van haar zeven baby's toen ze vierenveertig jaar was, was ze ziekelijk. Ze ging minstens twee keer per jaar naar het John Sealy, een armenziekenhuis in Galveston, met hartproblemen die verband leken te houden met haar constante zorgelijkheid. Haar gezondheidsproblemen waren niet verzonnen of overdreven, eerder iets angstaanjagends wat als een spook op de achtergrond op de loer lag, afwachtend. Ik was altijd bang voor wanneer hij weer opdoemde. Als mijn moeder thuis was, dan stond ze eerder op dan wie ook van het gezin, om een uur of vijf, om de kachel aan te steken. Lag ze in het ziekenhuis, dan moest mijn vader of een van de kinderen zo vroeg opstaan om de kachel tot leven te brengen. We deden het echter nooit zo vroeg als zij en de rest van de dag voelde het alsof we de kilte slechts twee stappen vóór bleven. Maar vandaag wist ik dat ze zich goed voelde: we hadden het warm.

We woonden in een klein tweeslaapkamerhuis met ons zevenen: mijn drie oudere broers Larry, Butch en Skip sliepen in één slaapkamer, en mijn moeder en vader hadden een scheidingsmuur getimmerd in hun slaapkamer om mijn oudste zus Flo haar eigen ruimte te geven. Mijn bed stond ergens midden in die kamer.

In dat bed, waarin ik zo lekker lag dat ik me niet bewoog, hoorde ik mijn moeder in de keuken bezig met het klaarmaken van het ontbijt. Mijn ouders stonden erop dat we allemaal samen aten. Ik kon de geur van het zelfgebakken brood dat in de oven werd geroosterd, haar panenkoeken met pecannoten op de bakplaat en de worstjes die mijn drie broers op zouden schrokken voordat zij naar school gingen, al ruiken.

Ik sloot dat ene oog weer en besefte toen dat het december was. Elke ochtend werd ik één dag dichterbij Kerstmis wakker, wat ook één dag dichterbij mijn vijfde verjaardag in januari betekende. Daarmee kwam ik uit bed, de kussentjes in de voeten van mijn onesie raakten de vloer. Ik gleeed op die pyjamoeten als een schaatser over de houten vloer naar de keuken. Iedereen zat natuurlijk al aan tafel. Iedereen stond eerder op dan ik. Mijn grote zus Flo was veertien en hard bezig met haar voorbereidingen om naar school te gaan – ik was geboren op haar tiende verjaardag en haar feestje toen moest worden afgezegd omdat mijn mom naar het ziekenhuis ging om mij te krijgen. 'Zij kwam

ter wereld om mijn leven te verpesten,' zei Flo altijd. Butch was twaalf, zijn knappe uiterlijk en vlotte babbel veroorzaakten waar hij ook kwam enige opwinding; jongens haatten hem evenzeer als meisjes verliefd op hem waren. De rustige, briljante Larry was tien en las de krant van a tot z, net als mijn moeder. Skip maakte altijd vieze grapjes om te proberen dad een het lachen te maken, een jochie van negen dat nu al papagrapjes vertelde. Het viel niet mee mijn daddy aan het lachen te krijgen – Lumis Buyince was zo knap dat hij zijn uiterste best moest doen er knorrig uit te zien. Ik zat graag bij hem op schoot en probeerde hem dan te omhelzen. Hij liet je dat een paar keer doen en dan hoorde je hem met zijn vette creoolse accent zeggen: 'Oké! Zo is het genoeg. Eraf. Ga weg.' We giechelden om hoe ongemakkelijk hij zich voelde onder onze affectie.

Zeven is een heleboel mensen, maar het was rustig in huis. Mijn ouders waren al wat ouder, bijna vijftig jaar en al grootouders, van wie de oudste twee kinderen allang uit huis waren voordat ik verscheen. Ze waren moe, en ik was vermoeiend. Ik ben er behoorlijk zeker van dat ik ADHD had, maar mensen wisten toen nog niet wat dat was. Ze noemden je dus maar lastig. Mijn bijnaam was eerst Dennis the Menace, 'Dennis de Lastpost', naar de hoofdfiguur in een strip over een baldadig jongetje die in de *Galveston Daily News* verscheen. Maar de naam die echt bleef hangen, was Badass Tenie B.

Tenie was een verkorting van Celestine Ann, een naam die ik niet echt leuk vond omdat mensen hem nooit goed uitspraken. Je hoort te zeggen 'Celes-tien', maar wat ik te horen kreeg was 'Sel-istien' of erger nog, 'Sullusstien'. De B was de eerste letter van mijn achternaam, Beyoncé, en van Badass, 'Naarling', voor alles wat ik deed. Ik deed nooit iemand kwaad, alleen was ik sneller in alles dan wie ook. God had mijn moeder, de voorzichtigste mens die ik ooit zou kennen, een meisje zonder enige angst geschonken. Of, zoals mijn moeder zou zeggen, zonder enig verstand. Dus Badass Tenie B paste uitstekend.

Mijn zus en broers wilden niet worden lastiggevallen met een hyper vierjarige en hun echte levens speelden zich buiten ons zicht af met hun vriendjes op school. Als zij richting school waren vertrokken en mijn vader naar zijn werk bij de haven reed, waren het alleen mijn moeder en ik. Tegen de tijd dat ze allemaal de deur uit waren, was zij al naar de mis van zeven uur geweest, waar ze elke ochtend naartoe ging in de Holy Rosary Catholic Church aan de overkant van de straat. Daarna begon

ze haar naaiwerk. Naaien. Dat was haar vak, en haar moeder was vóór haar ook naaister geweest.

Mijn moeder had een gave voor het maken van de prachtigste meesterwerken van restanten. Als je naar de textielwinkel ging in Galveston, dan waren de uiteinden van rollen dure stof de restanten. Kostte het eerder nog iets onmogelijks, misschien zo'n zes dollar per meter, dan kon jij de restanten krijgen voor vijftig cent. Was er nauwelijks een halve meter over, voldoende voor de jurk van een klein meisje, dan gaven ze je de textiel bijna voor niks. Mama was een kralennaaiër, ze nam heel kleine kralen en naaide ieder kraaltje van niet meer dan een millimeter uiterst nauwkeurig op een jurk of jasje, stuk voor stuk, en maakte zo een kunstwerk.

Maar voordat ook maar begonnen werd aan dat werk op die vroege winterdagen zoals deze, plukten we pecannoten. Het was oogsttijd voor de pecannotenboom in onze achtertuin en dan ging mijn moeder iedere morgen direct na het ontbijt een zak vullen met noten. Ze maakte pecanpralines of duwde ze in pasteitjes of taartjes, of gaf ze aan de jongens om ze te kraken en op te eten, zodat ze bezig waren en gezond aten. We hadden altijd pecannoten en ik weet niet wanneer ik besepte dat dat was omdat ze niets kostten.

'Kom op, Tenie,' zei mijn moeder en ze pakte een grote bruine juten zak en ging voorop de tuin in. Ik liep in mijn onesie achter haar aan terwijl ik radslagen probeerde te maken.

De pecannotenboom was enorm, prachtig met een ronde boomkruin. Ik huppelde rond de schilferige grijsbruine stam en deed alsof ik een lint in mijn haar had terwijl ik de eerste zinnen van 'Maybe' van The Chantels kweelde. 'Maybe, if I cry every night, you'll come back to me...' Terwijl ik rondjes draaide, keek ik omhoog naar de stevige takken van de boom, sterk genoeg om grote jongens te dragen. Mijn broer Larry had hoog in de takken een bankje gemaakt en die plank was mijn troon, de tuin mijn koninkrijk, en mijn moeder de koninklijke matriarch.

Mijn mama zag me omhoogkijken en wist dat ik in de boom zou gaan klimmen. Maar ze had me op de grond nodig, waar de pecannoten lagen. Eerder in het seizoen was het misschien nodig geweest dat ze de jongens naar buiten stuurde met een stok om een regen van noten te veroorzaken die dan verzameld moesten worden, maar nu vielen ze vanzelf. Je moest alleen sneller zijn dan de vogels.

Om me op de grond te houden, vertelde ze me verhalen uit onze

familiageschiedenis. ‘Hé, Tenie,’ zei ze dan en trok mijn aandacht daarmee voordat ze een of ander verhaal begon te vertellen over mijn grootmoeder, of iets over de begintijd van haar huwelijk met mijn daddy.

Terwijl zij praatte, raapte ik pecannoten. En al die tijd deed ik koprollen en radslagen of draaide ik rondjes tot ik achteroverviel en me aan de aarde vasthield alsof die me er anders af zou gooien. Maar ik lúisterde wel. Ik luisterde naar ieder woord dat mijn moeder me vertelde. Deze mensen, mijn mensen – mijn voorouders en mijn ouders toen ze jong waren – waren hoofdrolspelers in een lang drama waarin ik nu ook een rol had. Hun worstelingen waren niet de mijne, maar hun lessen konden dat wel zijn. Dit was mijn erfenis, deze verhalen die mensen hadden willen wissen of tot onzin bestempelen om te voorkomen dat we ze doorgaven. Zodat we onze geschiedenis niet zouden kennen en dus niet onszelf.

Net als ze deed bij haar werk als naaister kon mijn moeder deze levensverhalen oppakken, en daarmee kostbare informatie, die anders terzijde geschoven zouden worden of verloren gaan, en ze tot een tapijt knopen als iets kostbaars en unieks. Soms hadden we niet meer dan namen, maar zelfs namen stonden voor velen, en elk van hen, van moeder tot dochter, had een verhaal levend gehouden. Wij zouden niet verloren gaan.

Ik kon mijn moeder alles vragen onder de pecannotenboom. En die decemberavond had ik een vraag. De avond daarvoor had ik aan de keukentafel gezeten naast Larry, terwijl hij zijn naam bovenaan zijn huiswerk schreef. Ik zei dat ik mijn eigen naam wilde oefenen en dus leende hij mij zijn potlood en zei hij iedere letter voor. Toen we bij mijn laatste voornaam aankwamen, dacht Larry een tel na. ‘De jouwe is anders, Tenie,’ zei hij. Hij vertelde me toen dat wij, alle kinderen, een andere spelling hadden dan de laatste naam van onze ouders, Buyince. Je had Beyincé, Boyance en de mijne, Beyoncé.

Nu in de tuin zette ik mijn handen op de grond en probeerde een handstand, leunend met mijn voeten tegen de boom terwijl ik de vraag formuleerde. ‘Mama, onze namen...’ zei ik, en ik keek ondersteboven naar haar terwijl zij zich naar het gras boog. ‘Weet je, het zijn al die verschillende manieren van schrijven.’

Ik vroeg of het haar nooit was opgevallen. Alsof ze naar de winkel was geweest en zonder op te letten een stel niet bij elkaar passende namen mee naar huis had genomen.

‘Dat is wat ze op je geboortebewijs hebben ingevuld,’ zei mijn moeder terwijl ze zich op de pecannoten richtte.

Ik viel en schopte met mijn voeten in de lucht alsof ik dan minder snel zou vallen. ‘Waarom laat je het hun niet rechtzetten?’ vroeg ik, terwijl ik ging zitten. ‘Vecht je er niet voor en zeg je niet dat het niet goed is?’

‘Dat heb ik één keer gedaan,’ zei mama, en ze keek me niet aan. ‘De eerste keer.’

‘En wat gebeurde er toen?’ drong ik aan, nu streng. Ik raapte een pecannoot op en wist niet zeker of ik haar die wel wilde geven om hem in de zak te stoppen.

‘Ze zeiden tegen me: “Wees blij dat je een geboortebewijs krijgt.” Omdat er een tijd was dat Zwarte mensen niet eens geboortebewijzen kregen.’

Er klonk pijn in mijn moeders stem en ze raapte de pecannoten nu iets sneller op, alsof ze anders weg zouden rennen. ‘Wat is een geboorte...’ Ik was het woord alweer kwijt.

‘Bewijs, Tenie,’ zei ze. ‘Daar staat op wat je naam is.’

‘Nou, ik wil mijn naam veranderen,’ zei ik. Ik hield die pecannoot stevig tussen duim en wijsvinger beet.

‘Je kunt je naam niet veranderen,’ zei ze. ‘Je naam is prachtig. Celestine Ann Beyoncé.’

Het klonk als muziek zoals mijn moeder het zei, maar ik wilde niet toegeven. ‘Ik haat die naam,’ zei ik. ‘Niemand kan Celestine zeggen.’ Ik deed de uitspraak in die lelijke zombiestem die ik zo vaak had gehoord: Sullusstien.

Ze lachte, kwam naar me toe met de zak, nog altijd met haar hand bij de grond voor pecannoten. ‘Welke naam had je dan liever gehad?’

‘Iets makkelijk,’ zei ik, en ik liet eindelijk de noot in de zak vallen. ‘Eenvoudig. Linda Smith.’

‘Jij bent Celestine,’ zei ze met een glimlach. Ze ging op haar hurken zitten om het haar uit mijn gezicht te vegen en bladeren van de pijpen van mijn pyjama te halen. ‘Net als mijn zus en mijn grootmoeder.’

Mijn moeders zusje was als baby al overleden en zij was genoemd naar haar grootmoeder – mijn overgrootmoeder – Célestine Joséphine Lacy, die bijna honderd jaar oud was geworden. Overleden lang voordat mijn moeder mij hun naam gaf. ‘Ze was heel leuk,’ zei mijn moeder, ‘net als jij.’ Ze vermande zich direct, stond op en voegde er haar

gebruikelijke vermaning aan toe: ‘*But pretty is as pretty does*, Tenie.’ Je bent zo leuk als je doet.

En daar, onder de pecannotenboom, vertelde mijn moeder mij die dag, zoals ze al talloze keren had gedaan, verhalen over de moeders en dochters die mij voorgingen. Het huis Derouen, haar meisjesnaam, een matrilineaire lijn die het net zozeer waard is te worden onthouden als de familielijnen van de Griekse goden, die ik later zou leren. Ik ben de dochter van Agnes, die de dochter was van Odilia, die de dochter was van Célestine, die de dochter was van Rosalie. Mijn mom hoefde de details niet op te zoeken in de archieven van moderne geschiedkundigen en genealogen. Wat ze had, was haar doorgegeven, en dat was bovenal de kennis die deze moeders, tegen de stroom in, overgaven aan hun dochters.

Rosalie, die rond 1800 was geboren, was haar hele leven slaafgemaakte in Louisiana, waar ze op een dag in juni 1826 haar dochter Célestine kreeg. Mijn moeder vertelde me dat haar overgrootmoeder Rosalie haar Célestine ‘Tine’ noemde en die roepnaam precies zo uitsprak als de mijne werd uitgesproken. In een tijd waarin Zwarte gezinnen als eigendom werden beschouwd en routineus uit elkaar werden gescheurd, slaagden zij erin bij elkaar te blijven. Eén keer scheelde het niet veel, toen de net weduwe geworden vrouw die moeder en dochter als slaafgemaakten hield in Louisiana, zei dat ze ging bezuinigen en dat ze nog maar zes van de negenentwintig mensen die ze gevangen hield en dwangarbeid liet verrichten, nodig had. De rest zou worden verspreid onder haar familieleden, waarna hun lot onzeker was. Maar Rosalie hield haar Tine bij zich en zij behoorden tot de zes die bleven.

Célestine werd zelf moeder toen ze nog een tiener was en kreeg twee zoons. De biologische vader van haar kinderen was de witte kleinzoon van de weduwe, Éloi René Broussard, die zo’n twee jaar jonger was dan Célestine. En toen ging de weduwe die hen als slaafgemaakten hield, in 1853 dood en werden haar ‘eigendommen’ geveild. Drie generaties van mijn familie – Rosalie, Célestine en haar twee kinderen – werden opgesteld ter bezichtiging om individueel te worden verkocht.

Ik typ deze woorden hier, zeg ze hardop, en mijn bloed kookt van angst en woede, het trauma dat via mijn DNA aan mij is doorgegeven.

Bij de veiling stak Éloi René Broussard zijn hand op. Uit een kwitantie blijkt dat hij 1705 dollar cash heeft betaald voor Célestine en haar twee kinderen. Zijn kinderen. Een ander familielid van de weduwe leg-

de geld neer voor het leven van Rosalie en zij werd gescheiden van haar dochter en kleinkinderen. Ik weet niet of ze elkaar ooit nog hebben gezien.

Célestine en de kinderen gingen wonen in Élois huis, waar hij een witte vrouw had en drie dochters. Hij en Célestine kregen nog tien kinderen en zij zou vijftig jaar lang onder zijn dak wonen. Ze noemde haar eerste dochter Rosalie, naar de moeder die haar was afgenomen, en toen kreeg ze Odilia, de moeder van mijn moeder.

Éloi was mijn overgrootvader. Hoe afschuwelijk ingewikkeld het ook was, dat was hij nu eenmaal. Éloi erkende het vaderschap van alle kinderen die hij bij Célestine had en schonk haar een stukje land en wat vee voor hij in 1904 overleed. Zoals het mij is verteld kreeg Tine, omdat Éloi had erkend dat hij de vader van haar kinderen was, enige mate van zekerheid, zelfs nog voor de Burgeroorlog. Op een gegeven moment is opdracht gegeven een portret van haar te schilderen, hetgeen getuigde van haar status, zo is mij verteld. Ik weet dat dat laat zien hoe mooi ze is.

Maar wat er onder de pecannotenboom toe deed, was dit: Célestine was slaafgemaakte en werd vrij. En ze kreeg haar kinderen in vrijheid. En zij bleven bij elkaar.

De verhalen onder de pecannotenboom voedden mijn ziel, en wat daar deel van uitmaakte was dat mijn moeder ervoor zorgde dat ik wist wat een eer het was om Zwart te zijn. Ooit droeg ik, terwijl ik boodschappen deed, een T-shirt met de tekst: 100% BLACK.

‘Dat kun je beter uittrekken,’ zei een Zwarte man toen ik hem passeerde, en hij wreef de belediging in met een zekere familiariteit om de klap te verzachten. ‘Je bent geen honderd procent.’ Ik wist dat dit erom ging dat mijn huid te licht was.

Ik stond meteen stil en draaide me om. ‘Brother,’ zei ik, ‘ik ben de Zwartste vrouw die je ooit tegen zult komen.’

Vanaf mijn allereerste ademtocht is mij verteld, getoond en ingepeperd dat het een eer is een Zwart persoon te zijn. Mijn moeder zorgde daar wel voor, zij zorgde ervoor dat ik al die moeders in mij had. Rosalie, die Célestine kreeg, die Odilia kreeg, die Agnes kreeg, die mij kreeg, die Beyoncé en Solange kreeg. Dit gaat niet domweg over een stamboom. Ik zag mijn mama kinderen bemoederen die niet van haar waren door geboorte. Ik heb kinderen bemoederd, zoals mijn dochters Kelly en Angie, die net zozeer mijn kinderen zijn als wanneer ik ze zelf had gedragen. Allemaal hebben we die kracht matriarch te zijn, vrouwen

van die geheiligde praktijk van het voeden, gidsen, beschermen – vooruitzien en herinneren. De wijsheid van de matriarch is oud, want zij is vervuld van de nooit ophoudende, meest meedogenloze liefde.

Toen mijn oudste dochter werd geboren, was mijn moeder net overleden en het was voor mij onvoorstelbaar dat zij er niet zou zijn om mij te laten zien hoe ik moeder moest zijn. Ik wilde dat mijn moeder degene was die mijn dochters deze verhalen zou vertellen over al die moeders die de ongelooflijke kans hadden gekregen bij elkaar te blijven. Mijn eerstgeboren dochter lijkt zo ontzettend veel op mijn ma, meer op haar dan op mij. Maar dat is genetica – hoe zou ik onze spirit doorgeven? Die onuitgesproken kennis? De trots van onze geschiedenis?

En dus zou mijn eerste geschenk aan mijn dochter mijn naam zijn, Beyoncé. Het deed er niet toe hoe die gespeld werd toen die mij gegeven werd, het was onze naam. Onze geschiedenis. Het waardevolste bezit dat ik had, en nu was het aan mij dat door te geven. Ik heb een woord laten voortbestaan.